

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 212 (11710)

1981 чылдың сентябрь 12, суббота

1925 чылда үлдүзүлгөсүз

Өртүс 2 көс

Чурттуң амыл-агылары мал чемнерин белеттирерин уламчылап турар. СССР-ниң Төп статистика эргелелиниң сөөлгү дыңдаалыгын суугаар алырга, тарымал болгаш чыгар уңгун өт-сигенерин амга чедир 78 миллион гектар шөлдөн баштайгы ууза нескен. Малхазтар болгаш сөвхазтар 60,4 миллион тонна сикенин, 53,8 миллион тонна сенимти, 6 миллион тонна сикен даялгын болгаш малга хоолулу өскө-даа эки шынарлыг чемнерин белеттирер.

Сикесте массалыг белеткир иррипкен. Кумурузунуң болгаш тарымал теорунтуң негизинде массалык кады ажыл-агыйлар саванын, чигир сөвхазының, картофельниң, бакчи культуруларының сыптарын өңгараарла курлавырлай салып турар. Бечен сикесте ам безин 69 миллион тоннаны алган. Мал чени таразыны эки сөлүкчүзү белүр холуксаалыг сикесте салырының темпирер өзүп турар. Ону миллион хире тоннаны белеткир.

Мал чемгерер чигир сөвхазы кириштер мал чемгерер даягы чемистерин болгаш бакчи тарымал теорунтуң негизинде массалык кады ажыл-агыйлар саванын, чигир сөвхазының, картофельниң, бакчи культуруларының сыптарын өңгараарла курлавырлай салып турар. Бечен сикесте ам безин 69 миллион тоннаны алган. Мал чени таразыны эки сөлүкчүзү белүр холуксаалыг сикесте салырының темпирер өзүп турар. Ону миллион хире тоннаны белеткир.

Мал чемгерер чигир сөвхазы кириштер мал чемгерер даягы чемистерин болгаш бакчи тарымал теорунтуң негизинде массалык кады ажыл-агыйлар саванын, чигир сөвхазының, картофельниң, бакчи культуруларының сыптарын өңгараарла курлавырлай салып турар. Бечен сикесте ам безин 69 миллион тоннаны алган. Мал чени таразыны эки сөлүкчүзү белүр холуксаалыг сикесте салырының темпирер өзүп турар. Ону миллион хире тоннаны белеткир.

АЧЫ-ДУЗА ЧЕДИРЕРИНЧЕ — ДОКТААМАЛ КИЧЭЭНГЕЙ

Чонунуң чаагай чоруун, оон амыдыралының материалдыг болгаш культурулу деннеден улам бедилери — Коммунисттик партияның экономиктиг стратегиясының кол улаанышыкыны. Апаа чутула черин чонунуң амыдыралына ачы-дуза чедирери ээлеп турар. Оон социал-укук-дуза — совет кижилериниң ниятисалге күш-ажылынын бүдүрүкчүлүгү бедилеринге, ажылчы чоннарның хостуг үезин камнаарына улуг идиги бээр. Оон ийай ол-совет кижилерини күш-ажылчы сорулгаларынын өзүп турары-биле холбашкан болгаш оларның амыдырал байдалын улам экижидер, хергелелин долдузу-биле хандылар.

Чонунуң амыдыралына ачы-дуза чедирелгенин алыры бистин республикада сөөлгү чылдарда элээн көгжүлдени алган. Эрткен онгу беш чылда ачы-дуза чедирелгенин хемчээли 1,4 катап өскөн болгаш 12,4 млн. рубль четкен.

Көдээниң чурттакчыларына ачы-дуза чедирелгени көскүзү-биле экижиз. Көдээде чангыс чурттакчыга ачы-дуза чедирелгези 12 рубль 54 көпекс чедир өскөн. Чангыларны комплекстиг хүлээп алыр пункттар дамчыштыр ап турар. Ындыг пункттарның саны 61 четкен.

Сөөлгү ийн чылдарда бүдүрүлгени мөөннээринче, специализацияны, эргелер башкарары сайыраңгайларының улаңгын өзүш өзес ачык чоруттуңан. Оон түшүндүз ачы-дузаның кол-кол бөлүктөрүн тускайжыткаш, оларны башкарары-биле республика хемчээлиг тус-тус бүдүрүлгө каттыжышкыны болгаш тускайжыткан бүдүрүлгелерин тургускан. Районнарда үрүмек мастерскаялары, шестерни шунтузун ол каттыжышкынарга, бүдүрүлгелерге дамчыдып берген. Ындыг чаар-тылганы ачызында районнарда бүдүрүлгө салбырларын механизастаары, оларны материалдар болгаш чиг-эт-биле хандырыр, специалист кадрлар-биле четчелээр үндүзүн-биле экижиз. Бо чаар-тылгалар республиканың чонунга амыдырал хандырылганы экижидеринге, ону чонунуң негелделеринге чоокшулазырына биче өзес ачык-дузалыг болуп турар.

Бин-Хем, Каа-Хем районнарда амыдырал хандырылганын бүдүрүлгө эргелелери чагыларны комплекстиг хүлээп алыр пункттарынын ажылын доктаамалчыларын чедип алган. Бин-Хемде чагыларны комплекстиг хүлээп алыр 7 пунктунуң, 4-ү тустуунда чылда 10 муң рубль ажыг хемчээлиг ажылды кылдып турар. Каа-Хемниң Копту-Аксында, Бүрен-Бай-Хаакта, Кундуштугда хүлээп алыр пункттар база ындагы хемчээлиг ачы-дузаны көргүзүп турар апарган.

Амыдыралга ачы-дуза чедирелгенинде чедиш-кинер-биле чергелештир четпестер база бар. Чурттакчы чонга ачы-дуза чедирелгенин деннеден амааа куду. Республиканың бир чурттакчызына онааштыр чедирип турар ачы-дузаның хемчээли Россия Федерациясынын нини деннеденге ыракта четпес. Планниң онаалдарынын күүсетпейн турар бүдүрүлгелериниң саны өзүсөвейн турар. Бүдүрүлгелерде тургустунган технологтуг дериншикинерин чогуур күчүзү чедир шингээли алдындай турар. Чагылар күүседир хуусаалыг сагылыи, ону чамдык таварытгаларда ай-айы-биле узадыр, кылганын шынары багай-чагыкчаларга ээлес-эви-ден өзес чоруктар бар. Ылангыя «Тувателерадио-быхтехника», «Тувато», «Рембытехника» каттыжышкынынын күүсеткен чагыларынга хомудалдар бар бооп турар.

Чонунуң амыдырал хандырылга министрствозунуң четпестерин эдер дээш ап чорудуп турар хемчелериниң дээштин ама-даа куду. Ылангыя ол министрствонун бүдүрүлгелеринде партия организациалары администрациянын ажыл-чорудулгазын контролыаар эргелерин четпес ажылгал турар.

Чамдык партия райкомнарының болгаш улус депутаттарынын район Советтериниң амыдырал хандырылга черлеринче кичээнгей кошкан, оларда негелде четпес. База улус ажыл-агыйының ол чутула адырын көгжүдүп, сайырадырынга дет-кимче-дузаны четпес көргүзүп турар. Барынын Хемчик, Чөөн-Хемчик, Эрзин, Танды районнарын амыдырал хандырылганын бүдүрүлгө эргелелери план күүсөлдени үзүп, ден-дески ажылалар турда-ла олче кичээнгейни кошкаткан. Улус депутаттарынын Советтериниң Эрзин, Өвүр рай-күүсөмканын, ында «Чаа орук», «Мөрөн», Ленин аттыг, «Ак-Чыраа», «Коммунизмче орук» совхозтарын дирекциялары чагылар хүлээп алыр пункттарда бажын-балгат бээрин чылдып келген. Партиянын Кызыл хоорому, хоорукүсөм- бүдүрүлгө каттыжышкынынын, тускайжыткан бүдүрүлгелериниң ажылыны ханылавын, ажылды экижидериниң хемчелерин четпес ап келген. Амыдырал хандырылга бүдүрүлгелериниң коллективтери боттарынын ажылын партияның XXVI съездинини салганы сорулгаларга дүүшүрүп организаста-вышаан, бүдүрүлгенин техниктиг деннелин болгаш чагылар күүсөлденин шынарын база культуура-зын бедилер дээш организастарынче чогуур кичээнгейни салгы партия организациаларындан, улус депутаттарынын Советтеринден негетинип турар.

ХУУСААЗЫНДА КҮҮСЕДИР

Он бирги беш чылдың эрткен айларында республиканың амыдыралы күнүгө 191349 центнер сүтү сатташ. Чылдың сөс айларында дула-ган сүт эрткен чылдың ол үезинде дулааганынаал 4456 центнер кой болган. Оон ачы-дуза тос айларынын планы 93,3 хуу күүсеттиген, 1,4 са-нында ортууза-биле 23916 центнер сүтү күнүгө кил-рип турганы ол. Сентябрь ай-да тос айлар планынга чедир 13651 центнер сүт сазары эрткен.

Күнүгө сүт сазарынын тос айлар планын Тожу район сентябрының бирге чедир 1569 хуу күүсеткен. Оон өске пла-нын күүсеткен район чок. Ын-чалда-даа Бин-Хем, Каа-Хем, Улуг-Хем районнар планынын күүсөдир чоокшулап келген. А Кызыл, Бай-Тайга, Танды рай-оннар планы күүсөдирине то-жудан турарлар.

Республиканы күнүгө сүт сазар планын 12 районгуну-ден кезин эрткен чылдың 7, үезинде эвээш сүтү күнүгө кил-риген. Ажыл-агыйларыны ууртукчулары болгаш тускай эртемчилер бо талазы-биле шыгыны хемет алыр черек.

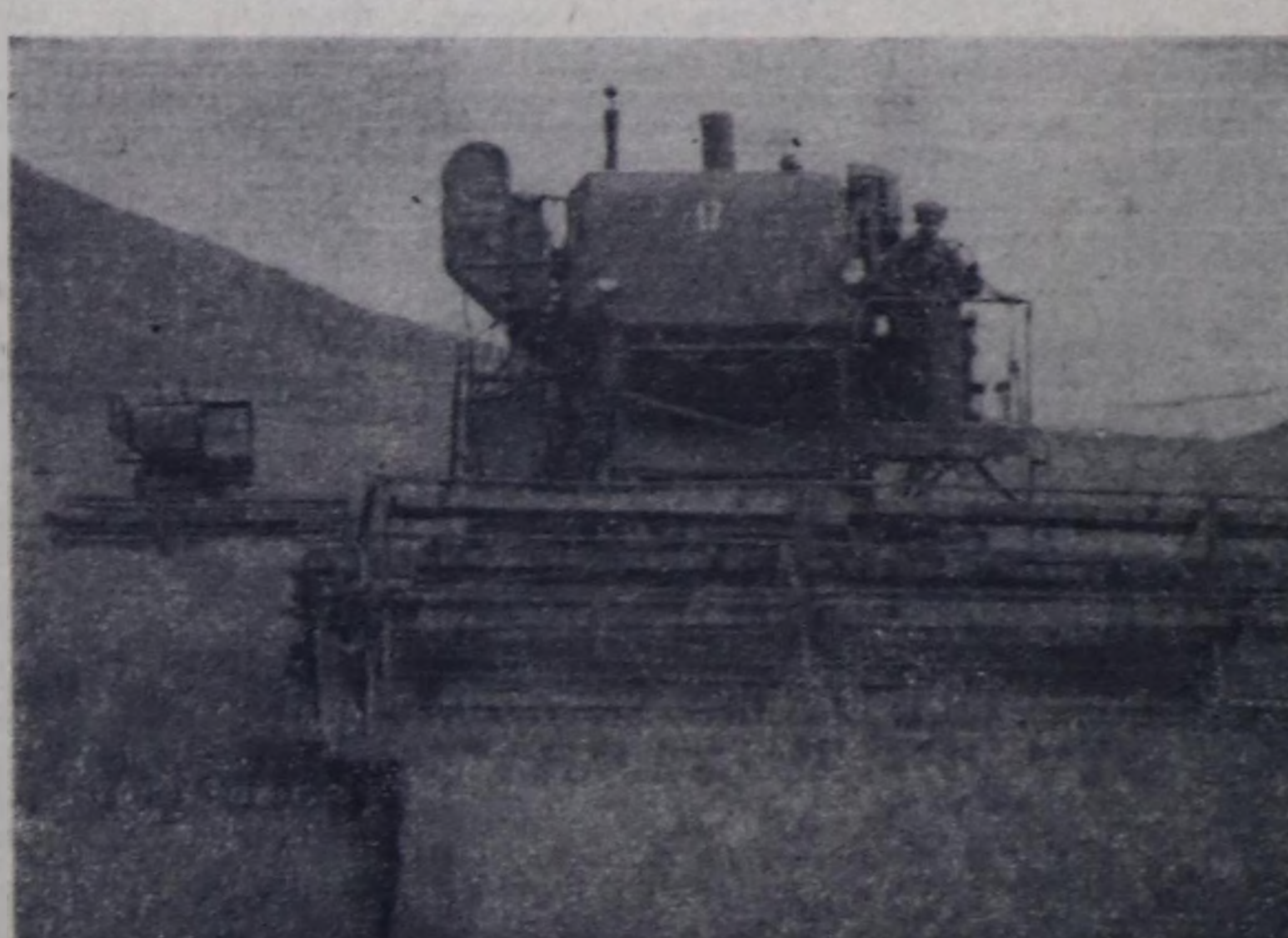
Республиканың 66 совхозу-нуң 50-ү күнүгө сүт сазар планын «Бай-Тала», «Ак-Ту-руга», «Тоора-Хем», «Шамба-лыг» совхозтар тос айларыны планынын дыка ажыр күү-сеттиген. Ындыг түрбүжө чамдык совхозтар бо ажылга чоруулар турар. Ылангыя кү-нүгө сүт сазарынын талазы-биле нуртунда алдарып турган СЭКП-ниң XXII съез-дине аттыг совхоз чөвүлүмү-нүн 36,4 хуу чедирген.

Күнүгө сүт сазарынын тос айлар планын республика сеп-тебери бирге чедир 51,5 хуу күүсеткен болгаш, 105495 цент-нер күнүгө дужаалган. Ол дээр эрткен чылдың деңи-лиден 14362 центнер хейл. Ын-чалда-даа планын күүсеткен чангыс-даа район чок. Мокс алгаш көөргө, күнүгө сүт эрткен.

Республиканы күнүгө сүт сазар 60 совхоз бар. Оларны 15-и планын ама-даа күүсет-тиген. Улуг-Хем районун дээр совхозу, Барынь-Хемниң, Каа-Хемниң, Кызыл районун ий-ийн совхозтары күнүгө эргелер болуп артышаан.

Республиканы күнүгө сүт сазар 60 совхоз бар. Оларны 15-и планын ама-даа күүсет-тиген. Улуг-Хем районун дээр совхозу, Барынь-Хемниң, Каа-Хемниң, Кызыл районун ий-ийн совхозтары күнүгө эргелер болуп артышаан.

Республиканы күнүгө сүт сазар 60 совхоз бар. Оларны 15-и планын ама-даа күүсет-тиген. Улуг-Хем районун дээр совхозу, Барынь-Хемниң, Каа-Хемниң, Кызыл районун ий-ийн совхозтары күнүгө эргелер болуп артышаан.

Долгем шөл бир дагыны дээдэн агаалар, дараа-дан дагыны чыгарып барган. Ийн дагыны аразы, ал-гый паш дүзү шыккан, ийги-лак. Ам ол шөлү эрткен чылдардамы дег чыгып ий-тар тараа көчүрбөс. Хоуу көч-шөкөр, Ылчалазжык митилал дүзүлө ийи-милыла дүрөк комбайнар сонгап чоруп турар. Шөлде хүнне тараа бар, ону ажаап турар дээрин оон билип ап болур.

Долгем шөл бир дагыны дээдэн агаалар, дараа-дан дагыны чыгарып барган. Ийн дагыны аразы, ал-гый паш дүзү шыккан, ийги-лак. Ам ол шөлү эрткен чылдардамы дег чыгып ий-тар тараа көчүрбөс. Хоуу көч-шөкөр, Ылчалазжык митилал дүзүлө ийи-милыла дүрөк комбайнар сонгап чоруп турар. Шөлде хүнне тараа бар, ону ажаап турар дээрин оон билип ап болур.

Кыдымыга турган шөлүс-түн алаа жуузда. Гүрүн хо-рош таптылар. Эмшө дег-мийа бо көстүп чыгар. Сонг-барынь талазында, Саян сы-мынын буурд бажы дүдө-көктөлү берген турар. «Кы-мал» тарааның совхозун кол агроному Николай Дмитри-

евич Минеев биске чутаалай-дыр.

— Тараа ажаалдамын дүү-гөсөдө кирдирис. Эштүгү чү-дө дег, дүзүлү чаар, оон уламы-дан чаа кырып турарымыс бо-дур ийи.

— Чеже комбайн кестирин турары?

— Шүлү 15 комбайн тавы, чалай кезип турар. Дүң 100 ажыг гектарыны тарааны кестирин. Бүгүн шүдүлү түр-бис, 200 гектары чыгып кес-тирер боор.

— Черес дүжүт кыды-мы?

— Шоолтү эвес — дээш, Николай Дмитриевич хара-даан хараарып, чангысда шө-дө дүрбөс шыгып, доштү баштып, ийи-шөкөр, орта баш-

ПЛАНАН АЖЫР 320 ТОННА

Тыва даг-дүгү комбайн-тын артылап фабрикалыгын денделер элестирген. (320 тонна) деп сан көстүп чыгар. Республиканын ийн чур-туктар бүдүрүлгелериниң бирөөн херектестиреже ол хире продукцияны тос айлар планында ажыр чедирер чоруктук.

Он бирги беш чылдың баш-тайгы чымыла күш-ажыты

чаа-даа чедирешкенин бы-ылдардамы ажыл-агыйны-маан күрүшкелериниң дилет-тирлерин күшүлдериниң, технологу, курлавырларын ачы-агыйларыны, соци-алисттик чыгышты организаста-шыны ачылында ийи-ден түнөп чедип алдыган.

Илангыя фабрикалыг үр-мектен сорттар комплекси-ни ачылды. Бедик сорттуг болгаш бөдүүр рула болба-а.

Тыва даг-дүгү комбайн-тын артылап фабрикалыгын денделер элестирген. (320 тонна) деп сан көстүп чыгар. Республиканын ийн чур-туктар бүдүрүлгелериниң бирөөн херектестиреже ол хире продукцияны тос айлар планында ажыр чедирер чоруктук.

Тыва даг-дүгү комбайн-тын артылап фабрикалыгын денделер элестирген. (320 тонна) деп сан көстүп чыгар. Республиканын ийн чур-туктар бүдүрүлгелериниң бирөөн херектестиреже ол хире продукцияны тос айлар планында ажыр чедирер чоруктук.

Тыва даг-дүгү комбайн-тын артылап фабрикалыгын денделер элестирген. (320 тонна) деп сан көстүп чыгар. Республиканын ийн чур-туктар бүдүрүлгелериниң бирөөн херектестиреже ол хире продукцияны тос айлар планында ажыр чедирер чоруктук.

Тыва даг-дүгү комбайн-тын артылап фабрикалыгын денделер элестирген. (320 тонна) деп сан көстүп чыгар. Республиканын ийн чур-туктар бүдүрүлгелериниң бирөөн херектестиреже ол хире продукцияны тос айлар планында ажыр чедирер чоруктук.

Тыва даг-дүгү комбайн-тын артылап фабрикалыгын денделер элестирген. (320 тонна) деп сан көстүп чыгар. Республиканын ийн чур-туктар бүдүрүлгелериниң бирөөн херектестиреже ол хире продукцияны тос айлар планында ажыр чедирер чоруктук.

Тыва даг-дүгү комбайн-тын артылап фабрикалыгын денделер элестирген. (320 тонна) деп сан көстүп чыгар. Республиканын ийн чур-туктар бүдүрүлгелериниң бирөөн херектестиреже ол хире продукцияны тос айлар планында ажыр чедирер чоруктук.

Тыва даг-дүгү комбайн-тын артылап фабрикалыгын денделер элестирген. (320 тонна) деп сан көстүп чыгар. Республиканын ийн чур-туктар бүдүрүлгелериниң бирөөн херектестиреже ол хире продукцияны тос айлар планында ажыр чедирер чоруктук.

ДЭЭДИ ӨӨРЕДИЛГЕ: АЖЫЛЧЫН АНЫЯКТАРГА ЧАА ЧИНГЕЛДЕЛЕР

Чурттуң дээди өөрөдиге черлеринде кичээлдер агаалар, оларның хей нуртунда ку-лош амышкыны кошсинала-ры ажылын уламчылавышаан. Бүдүрүлгөге амыдыралына турда өөрөдиге-биле белеткил салбырларга диктиштылар дүзүлө алыры бо чылда эргелелин дыка калбеткен.

СЭА-нын корреспондентини-ниң диктиш суугаар ол чаа чурттуң СССР-ниң дээди бол-гаш ортумак тускай өөрөдиге министрлиниң бирги орал-дакчыы Н. Ф. Краснов та-нылдыраал.

Дээди өөрөдиге черлеринге белеткил салбырларын 1969 чылда ачылган болгаш дүр-гөсөдө кестирген. Амыдыралчы шпозаны эрткен, ийи-ден бол-гаш күш-ажылыны кыдымын-кыдымын, калдыг професси-на салымын быжык-биле то-дорулап алган кижилерин дээди школага дүзүп амыр-ла ол салбырлар уулу ийи-ден апарган. Эрткен чылдар-да оларын ийи-ден чыгар-доошчулар — амык ажыл-чынар, шөлдер, фермалар, ажыл-шчилер, халашкан дамчытар — студенттер апарган.

Илчалазжык белеткил сал-бырларга диктиштылар дү-зүп алыры, оларын уулу ийи-ден өөрөдиге чурттуң сайыраңгайларынын кестир-тип келген. Дээди школа-га улус ажаалтын аныкта-рып түрүп алырынын дү-зүлө чыгаа чорун тургу-зган. Ол чоруга-биле мөөн-өр-тө боотуп ийн чаа чурт-тирлен.

Ама чедир барыч бүгү дик-тиштылар бүдүрүлгелер үзгөс-өөрөдиге келген. Ам белеткил салбырларына өөрөдиге кел-гезеке болгаш кырып өөр-өдиге келгезеке калбаа-биле амыдырал ачы-агыйларыны күшүгө биче апар-чылаштылар.

Белеткил салбырларынын доошчулары мөөн митилал дүзүп шөлүлө, шүтү барып өөрөдиге турган болса, ам сал-бырларын амыдыралында доошканын уулу ийи-ден апар-чылаштылар. Калдыг кел-гезеке, кырып өөрөдиге кел-гезеке калбаа-биле амыдырал ачы-агыйларыны күшүгө биче апар-чылаштылар.

Белеткил салбырларынын доошчулары мөөн митилал дүзүп шөлүлө, шүтү барып өөрөдиге турган болса, ам сал-бырларын амыдыралында доошканын уулу ийи-ден апар-чылаштылар.

Белеткил салбырларынын доошчулары мөөн митилал дүзүп шөлүлө, шүтү барып өөрөдиге турган болса, ам сал-бырларын амыдыралында доошканын уулу ийи-ден апар-чылаштылар.

Белеткил салбырларынын доошчулары мөөн митилал дүзүп шөлүлө, шүтү барып өөрөдиге турган болса, ам сал-бырларын амыдыралында доошканын уулу ийи-ден апар-чылаштылар.

Белеткил салбырларынын доошчулары мөөн митилал дүзүп шөлүлө, шүтү барып өөрөдиге турган болса, ам сал-бырларын амыдыралында доошканын уулу ийи-ден апар-чылаштылар.

Белеткил салбырларынын доошчулары мөөн митилал дүзүп шөлүлө, шүтү барып өөрөдиге турган болса, ам сал-бырларын амыдыралында доошканын уулу ийи-ден апар-чылаштылар.

Белеткил салбырларынын доошчулары мөөн митилал дүзүп шөлүлө, шүтү барып өөрөдиге турган болса, ам сал-бырларын амыдыралында доошканын уулу ийи-ден апар-чылаштылар.

Тыва даг-дүгү комбайн-тын артылап фабрикалыгын денделер элестирген. (320 тонна) деп сан көстүп чыгар. Республиканын ийн чур-туктар бүдүрүлгелериниң бирөөн херектестиреже ол хире продукцияны тос айлар планында ажыр чедирер чоруктук.

